

Taurus Observatoriet i Horsens

Af Knud Erik Sørensen, Taurus Observatoriet

Taurus Observatoriet er en del af Horsens Statsskole på Studentervænget i Horsens. Observatoriet er kendt langt ud over lokalområdet for dets mange Åbent Observatorium-arrangementer med årlige besøgstal på 500 til 700 personer.

Figur 1. Observatoriet er smukt placeret på taget af Horsens Statsskole, der ligger i byens udkant. Fra tagets platform er der ikke blot en fantastisk udsigt over byen, men også mod himmelrummet, og her har mange i tidens løb lært markante stjernebilleder at kende. I billedets forgrund ses Aristoteles og Platon. Foto: K.E. Sørensen.

Figur 2. Fra platformen foran observatoriet er der plads til mange personer, som på samme tid kan lære at orientere sig på stjernehimlen. I etagen under observatoriet findes et auditorium, der bruges ved Åbent Observatorium. Foto: K.E. Sørensen.

Taurus Observatoriet er udstyret med en CPC 800 fra Celestron, altså et 8 tommer Schmidt-Cassegrain teleskop, der er monteret i en fast, stabil opstilling ovenpå en metertyk betonsøjle i en alt-azimut opstilling.

Kikkerten kan manipuleres med en håndkontrol med display og tastatur og GOTO computerstyring med automatisk slewing til 40.000 objekter i håndkontrollens database, eller den kan styres fra en PC.

Teleskopet er placeret under en metalkuppel, hvor motorerne, der styrer åbningslemmen og drejningen af kuplen, kan betjenes via trykknapper fra den platform, som observationerne foregår fra. Kikkerten – samt en del ekstra udstyr som f.eks. et 60 mm Lunt protuberans-teleskop, en computer og et kamera – er i 2008 efter ansøgning doneret af *Energi Horsens Fonden*.

Observatoriet er en del af Horsens Statsskole, byens ældste gymnasium, men med hjælp fra Horsens Astronomiske Forening har offentligheden adgang til observatoriet.

Observatoriets historie tager sin begyndelse midt i 1930'erne, hvor Møller Nikolajsen, Sirius Observatoriet i Vejle (se KVANT nr. 3, okt. 2012), havde en lille kikkert til salg. Lektor Orla Rasmussen forhandlede uden resultat om et køb af denne. I stedet lykkedes det ham at få 12 Horsensborgere til hver at donere 500 kr.,

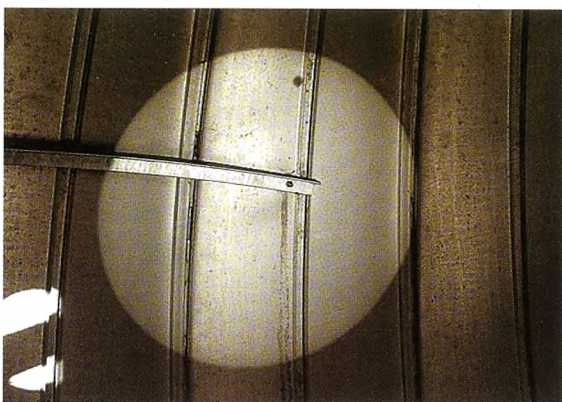
så der var midler til køb af en 13 cm refraktor hos en optiker Musholdt på Købmagergade i København.

Figur 3. Kikkerten og den solide observationsplatform hviler på et massivt betonfundament. Foto: K.E. Sørensen.

I 1940 blev Horsens Statsskoles nye bygninger på Studentervænget indviet. På taget skulle der være plads til observationer, og der blev opsat et rækværk, som i første omgang blev til glæde for tyskerne, for kort tid efter indvielsen blev skolen besat. Tyskerne rykkede dog snart ud igen, og kikkerten blev stillet på en repos på skolen, hvor den stod indtil august 1943. På det tidspunkt overtog tyskerne igen skolens bygninger – først midlertidigt, men fra juletid endeligt. Kikkerten blev gemt under taget på byens daværende statsfængsel, medens skolen holdt til i bygninger inde i byen.

Efter krigen kom kikkerten tilbage til skolen, men grundet pengemangel blev den stående på reposen indtil 1969, hvor kuppelbygningen på skolens tag blev rejst. Kuplen blev hjemskaffet fra Canada, og i øvrigt gik den først afsendte kuppel ned med skibet og en ny måtte sendes.

Figur 4. Venuspassagen 8. juni 2004 blev ikke blot set gennem et solfilter, men også projiceret op på kuplen til glæde for de mange fremmødte. Foto: K.E. Sørensen.

Ironisk nok fjernede den lille gymnasiereform fra 1971 astronomi som selvstændigt fag, netop som observatoriet skulle tages i brug i undervisningen, hvorfor observatoriet kun blev brugt lidt i de følgende år. Kikkerten havde oprindeligt et urværk, drevet af lodder, men i forbindelse med en renovering i 1989 fik den et motordrev, og tilbehøret blev kraftigt udvidet.

Desværre måtte vi sige farvel til refraktoren i 1995, idet der var trængt fugt ind mellem objektivets samle- og spredelinse. Objektivets mål var ikke standard, og frem for særframstilling var det billigere at anskaffe en 8" SC, som også var mere publikumsvenlig – og allerede på det tidspunkt blomstrede *Åbent Observatorium*-ordningen. Denne kikkert blev så i 2008 erstattet af den nuværende.

Horsens Astronomiske Forening, HAF, er en lille, men meget aktiv forening. Medlemmer fra foreningen har siden midt i 1980'erne deltaget i *Åbent Observatorium*-ordningen i samarbejde med Horsens Statsskole. Det går ud på, at observatoriet holder åbent hus på en række datoer fra efterår til forår med fri og gratis adgang for alle. Disse aftener suppleres med specialtilrettelagte bestillingsaftener for grupper: spejdere, skoleklasser med forældre, personaleforeninger, etc., etc., og ofte kommer gæsterne langvejsfra! Der er altid åbent, uanset vejret. Gennem de seneste 17 år har der i gennemsnit været 577 besøgende pr. sæson fordelt over 26 arrangementer i snit pr. år – og besøgstallene er stadig voksende! Mange unge har deres første møde med Horsens Statsskole i Taurus Observatoriet.

En typisk aften forløber sådan, at alle naturligvis kommer i observatoriet, og hvis vejret tillader det, observeres der, men altid bliver der fortalt om kikkerten og dens brug. En anden fast ingrediens er en virtuel rejse fra Solen ud til Virgohoben, hvor jeg med modeller, ord, billeder og animationsprogrammer som f.eks. *Starry Night* og internetsider får præsenteret – i intens dialog med tilhørerne – en masse astronomiske fænomener, som de ses fra Jorden eller ved rejser ud i rummet. Indholdet varierer efter årstid, aktualitet og tilhørernes ønsker og stikord.

Som tidligere ansat på Horsens Statsskole gennem 37 år som fysik- og astronomilærer har jeg stadig det privilegium at have fri adgang til skolen og dens faciliteter, samtidig med at jeg som HAF-medlem står for alle *Åbent Observatorium*-arrangementer. Til gengæld bruger HAF skolen som klubhus.

Læs mere om Taurus Observatoriet og Horsens Astronomiske Forening på nedenstående web-adresser.

Litteratur

- [1] Taurus Observatoriet, www.taurus-observatoriet.dk
- [2] Horsens Astronomiske Forening, www.haf-astronomi.dk.